

BÉRES ZSUZSA

sajtóreferens
Debreceni Egyetem, Kancellária, Rektori-Kancellári Kabinet, Sajtóiroda
zsuzsa.beres@unideb.hu

AZ EGYETEMI DÍSZJELVÉNYEK TÖRTÉNETE

Az írás a Debreceni Egyetem ma is használt jelképeinek történetére pillant vissza, hangsúlyozva, hogy az egyetemi karokat jelképező gerundium csúcspdíszek, valamint a rektori, dékáni láncok és medálok több mint 100 esztendeje készültek az első világháborúban hadizsákmányként szerzett ágyúk bronzából, emlékeztetve arra, hogy az egyetem több hallgatója és oktatója is harcolt a haza védelmében és áldozta életét.

Kulcsszavak: Debreceni Egyetem, gerundium

THE HISTORY OF THE DECORATIVE BADGES OF THE UNIVERSITY OF DEBRECEN. The writing looks back to the symbols of the University of Debrecen which are also in use today, emphasizing that the finials on top of the “gerundiums”, the chains and medals of the dean and rector were made more than 100 years ago: they were made of bronze of cannon which were taken for loot in World War I, recalling that several students and lecturers of the university fought and died to defend the homeland.

Keywords: University of Debrecen, Gerundium

Felejthetetlen látvány a Debreceni Egyetem ünnepi alkalmain a talárba öltözött, gerundiumot vivő diákok mögött ugyancsak talárt és rektori, dékáni láncot viselő egyetemi méltóságok bevonulása. A máig használt jelképek története csaknem egyidős az intézménnyel. Azt azonban kevesen tudják, hogy a karokat jelképező gerundium csúcspdíszek, valamint a rektori, dékáni láncok és medálok több mint 100 esztendeje készültek az első világháborúban hadizsákmányként szerzett ágyúk bronzából, emlékeztetve arra, hogy az egyetem több hallgatója és oktatója is harcolt a haza védelmében és áldozta életét.¹

Az egyetemi tanács nevében 1915 szeptemberében Bernolák Nándor rektor intézett kérést a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez: „[...] méltóztassék [...] előterjesztést tenni az iránt, hogy az egyetemek szokásos jelvényeit részünkre a diadalmas háború győzelmes

¹ OROSZ István és IFJ. BARTA János, *A Debreceni Egyetem története 1912–2012*. (Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen University Press), 1–576.

Beérkezett: 2020. 05. 15.

Közlésre elfogadva: 2020. 08. 15.

Copyright GERUNDIUM

csatáiban hódított hadi anyagból méltóztassék legkegyelmesebben adományozni.” – olvasható a Debreczeni magyar Királyi Tudományegyetem 1915/16-os tanévről szóló évkönyvében.²

Hosszú hónapok teltek el, mire a kedvező válasz megérkezett Jankovich Béla minisztertől: az egyetem engedélyt kapott arra, hogy rektora és dékánjai viselhessék a szokásos díszjelvényeket, valamint

„[...] A hadügyminiszter utasított, hogy a szükséges anyagot rendelkezésemre bocsássa [...] E részben tudatom a tekintetes Tanáccsal, a díszjelvényeknek (rektori és dékáni láncok, valamint pedellusi botok) – iparművészeti megoldásáról lévén szó – a tekintetes Tanácstól veendő kívánalmak figyelembe vételével való megtervezésére és kivitelezésével Zutt Richárd magyar iparművészeti tanárt kérem fel [...]”³

Richard Zutt (1887–1938) a korszak kiemelkedő ötvös- és éremművésze volt, Münchenben tanult, majd Firenzében alkotott. Budapestre 1912-ben hívták meg tanárnak. 1917-ben alapította meg a Magyar Művészeti Műhelyt, és egészen a 1925-ig a fővárosban dolgozott. 1938-ban Szuezen halt meg.⁴ Mivel az 1912-ben öt karral – reformá-

Egyetemi Tanács 1927–1928

² *A Debreceni M. Királyi Tudományegyetem Évkönyve az 1915–1916. tanévről*, (Debrecen, Debreczen sz. kir. város és a Tiszántuli ref. egyházkerület könyvnyomda vállalata, 1917), 106.

³ *Uo.*, 107.

⁴ FEKETE Károly, „Református teológiai oktatás a Debreceni Egyetem keretein belül 1912–1950”, in *Őr-állóvá tettek – Műhelytanulmányok a debreceni teológiai oktatás és református lelkészképzés 1850–2000 közötti történetéhez*, szerk. BARTHA Béla Levente és FEKETE Károly (Debrecen: Tiszántúli Református Egyházkerület és a Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2012), 134.

Egyetemi pedellusok 1927

tus hittudományi, jog- és államtudományi, bölcsészet-, nyelv- és történettudományi, mennyiség- és természettudományi, orvostudományi – alapított egyetem 1914-ben három karral kezdte meg működését, elsőként a bölcsészet, a teológia és a jog jelképei készültek el. Bernalák Nándor rektor útmutatásai alapján a művész megkezdhette a munkát:

„A láncok nagysága és alakja megfelelhet a budapesti és kolozsvári egyetemen viselt hasonló láncoknak [...] Az egyes láncszemek alakját lehetőleg valamely magyar motívum, esetleg debreczeni lelet, vagy műtárgy modern kiképzésével lehetne meghatározni.”⁵

Részletesen leírta elképzeléseit a gerundium-díszekkel kapcsolatban is, hangsúlyozva, hogy az intézményt a magyar állam létesítette és tartja fenn a város támogatásával, olyan nemes tradíciók átvételével, mint az ősi református kollégium hagyományai. A rektor elképzelései alapján valósult meg az egyetemet jelképező gerundium, tetején a Debrecen város címerét idéző zászlót tartó báránnyal.

Az 1916–1917-es tanévre elkészült díszek mellett kiegészítésként megvalósultak az iparművészeti kivitelű mives talárok is, szintén Zutt Richárd tervezésében. Ahogy Láng Nándor rektor fogalmazott: „*A megbízott művész oly remekeket alkotott e díszjelvényekben, melyekre nemcsak egyetemünk, hanem a magyar iparművészet is méltán büszke lehet.*”⁶

⁵ *A Debreceni M. Királyi Tudományegyetem Évkönyve az 1915–1916. tanévről*, 109.

⁶ Uo. 106.

A bölcsészek kari botját bagoly díszíti, amely a könyv fölött elmélyedt tudóst jelképezi – mind a mai napig. Kalandos sors jutott a jogi kar gerundiumának, hiszen a botot díszítő Justicia – a kar 1949-ben kezdődő szüneteltetését követően – több mint 40 évig pihent Vincze László egykori rektori titkár íróasztalfiókjában, hogy végre újra elfoglalhassa méltó helyét az egyetemi jelképek társaságában. Nem kevésbé kalandos a Teológiai Kar dékáni láncának és kakasdíszes gerundiumának története. A kar működése 1950-ben megszűnt az egyetemen, ugyanabban az évben augusztus 25-től, mint Debreceni Református Teológiai Akadémia működött tovább, egészen a Debreceni Református Hittudományi Egyetem 1997-es megalakulásáig, amelynek ünnepségein ma is az eredeti, kakasos gerundiumot és dékáni láncot használják, amelyek ma már az intézményt képviselik.

A jelképek száma mára jelentősen kibővült, hiszen a Debreceni Egyetemen 14 kar működik, valamennyi saját gerundiummal rendelkezik, azonban az újonnan készült dékáni láncok is teljesen megegyeznek az eredetivel, kiegészülve a kari színekkel, amelyek mind a dékánok, mind pedig a diákok viselnek talárjukon.⁷

Az ünnepségeken pedig ma is hármat koppant a bárányos gerundiummal a botos diák, és elhangzik a több mint egy évszázada használatos mondat: „Kérem, álljanak fel, az egyetem vezetése bevonul...”

⁷ *A Debreceni Egyetem öltözködési kódexe* <https://mad-hater.it.unideb.hu/portal/displayDocument/Dokumentumtár/Szabályzatok/III.%20Egyéb%20szabályzatokÖltözködési%20Kódex/Öltözködési%20Kódex%20190926.pdf>. Hozzáférés: 2020. 03. 16.